

คู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย
OPERATING MANUAL FOR DISASTER PREVENTING AND RELIEF.
IN CASE OF FIRE.

เนทา ทองธรรมชาติ
Neatha Thongthummachat
รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
neta351@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข และปรับปรุงกระบวนการให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัยและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 24 คน ผลการศึกษาดังนี้

จากการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรค ของการขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ภาคสนาม ขาดการประสานงาน เจ้าหน้าที่ไม่มีประสบการณ์ และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้ศึกษาจึงจัดทำ คู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) คู่มือเตรียมการก่อนเกิดอัคคีภัย โดยการกำหนดมาตรการป้องกันภัย การเตรียมความพร้อมกำลังพนักงานและเจ้าหน้าที่ดับเพลิงตลอด 24 ชั่วโมง การจัดทำแผนจัดท้าวัดอุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การฝึกอบรม การปฏิบัติตามแผนการฝึกซ้อมระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยใช้วิทยุสื่อสาร 2) คู่มือดำเนินการเมื่อเกิดอัคคีภัย โดยการแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดอัคคีภัย การลดอันตรายและระงับภัยที่เกิดขึ้น การเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุอย่างทันทีทันใด จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคให้แก่ผู้ประสบเหตุอัคคีภัย การอพยพผู้ประสบภัยและทรัพย์สินต่างๆไปไว้ยังสถานที่ปลอดภัย จัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้ประสบภัย 3) คู่มือดำเนินการภายหลังเกิดอัคคีภัย โดยการจัดงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย การซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณการเกิดอัคคีภัยในชุมชน จัดเวรยามให้ประชาชนเข้าเวรดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมตลอดเวลา หน่วยงานทางราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวัง ปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมทั้งจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครหน่วยเคลื่อนที่เร็ว

คำสำคัญ: คู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย

Abstract

The objectives of independent study were to study the problems and obstacles operating in the field to preventing and relief in case of fire to identify the appropriate fix and process improvement to be able to work effectively including preparation for the operating manual for disaster preventing and relief in case of fire and can be used in operating of local and another agencies to work effectively by interview 24 persons those involved preventing and relief in case of fire in amphore Bangplee Samutprakan province.

The findings out of study encounter barriers were budget shortfall and field equipment, lack of coordination, inexperienced staff and administrator not featured. The operating manual for disaster preventing and relief in case of fire of the local subdistrict administration organization in amphore Bangplee Samutprakan province should have three parts. 1) The operating manual for disaster preventing and relief before the fire by protective measures preparedness and fire employees are 24 hours. Plan and procurement of materials, equipment and preventing and relief. Training and plan training between departments of public and private sector as well as coordination with agencies responsible in preventing and relief of public and private sector by using radio communication. 2) The operating manual for disaster preventing and relief when the fire by the fire alarm harm reduction and suspension of access to the disaster area scene instantaneously. Supply to the consumer a fire. Victims and evacuation assets into a safe location. Arranged security of life and property to the victims. 3) The operating manual for disaster preventing and relief after the fire by budgeting for aid to the victims. Restored the public. The damage to restored. Transmitters installed in the fire community. The sentries on duty to maintain public safety in the community.

The suggestion were relevant agencies should be to prepared at all the times. Government agencies should provide insight to the public. Established surveillance to work quickly and material support equipment including providing volunteer units faster.

Keywords: Operating Manual for Disaster Preventing and Relief. in case of Fire

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมชาติของไฟเกิดขึ้นเนื่องจากการรวมตัวขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบในสภาวะที่เหมาะสม ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไฟก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ องค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ 1) เชื้อเพลิง เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดการลุกไหม้มาจากสารเคมี แบ่งเป็น 2 ประเภท คือสารอินทรีย์เคมี เป็นสารที่เป็นพวกแร่ธาตุที่ไม่ได้เกิดจากสิ่งมีชีวิต และมีส่วนประกอบของคาร์บอน เช่น โปตัสเซียมไนเตรท โซเดียม กรดต่างๆ

เป็นต้น และสารอินทรีย์เคมี ซึ่งเป็นสารที่มาจากสิ่งที่มีชีวิต มีส่วนประกอบของธาตุคาร์บอน เช่น น้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น 2) ความร้อนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการลุกลามของเชื้อเพลิงสูงขึ้นจนถึงจุดติดไฟ ทำให้เกิดการลุกติดไฟหรือเรียกว่า ปฏิกิริยาการสันดาป เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมซึ่งเชื้อเพลิงแต่ละชนิดจะมีจุดติดไฟไม่เท่ากัน 3) ออกซิเจน ในบรรยากาศทั่วไปจะมีไนโตรเจน 79.04% ออกซิเจน 20.93% และคาร์บอนไดออกไซด์ 0.03% โดยออกซิเจนจะเป็นตัวทำให้เกิดการเผาไหม้ (สำนัก

เลขานุการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน. 2554: 8) สาเหตุของการเกิดอัคคีภัยจนทำให้เกิดการลุกลามเกิดเพลิงไหม้ขนาดใหญ่ นั้น อาจเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ เกิดจากความตั้งใจ เช่น การลอบวางเพลิงหรือการก่อวินาศกรรม ซึ่งเกิดจากการมีมูลเหตุจงใจทำให้เกิดการลอบวางเพลิงหรืออาจเนื่องมาจากพวกโรคจิต หรือเกิดจากความประมาทขาดความระมัดระวัง นำไปสู่การเกิดอัคคีภัย นอกจากนี้การเกิดอัคคีภัยอาจมีสาเหตุจากความร้อนจากการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า การเชื่อมตัดทำให้เกิดสะเก็ดไฟไปสัมผัสกับเชื้อเพลิงในสภาพที่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ เช่น การที่สะเก็ดไฟจากการเชื่อมติดด้วยไฟฟ้าหรือก๊าซไปตกลงในบริเวณที่มีกองเศษไม้หรือผ้าทำให้เกิดการลุกไหม้หรือเกิดอัคคีภัยได้ (สำนักเลขานุการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน. 2554: 9)

จากรายงานการเกิดอัคคีภัยของสำนักงานป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า ส่วนควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในระหว่างปีงบประมาณ 2554 ถึง 2555 เกิดไฟป่าในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ก่อให้เกิดความเสียหายในพื้นที่มากมายมหาศาล เช่น ภาคกลาง เกิดเหตุไฟไหม้ป่า 500 ครั้ง พื้นที่เสียหาย 7,726 ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดเหตุไฟไหม้ป่า 1,373 ครั้ง พื้นที่เสียหาย 17,282.68 ไร่ ภาคเหนือ เกิดเหตุไฟไหม้ป่า 2,962 ครั้ง พื้นที่เสียหาย 22,221.35 ไร่ และภาคใต้ เกิดเหตุไฟไหม้ป่า 13 ครั้ง พื้นที่เสียหาย 613 ไร่ จากรายงานจะเห็นได้ว่าการเกิดไฟป่า อาจเกิดเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์หรือความร้อนในธรรมชาติที่มีใบไม้หญ้าแห้งเป็นเชื้อเพลิงซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์ป่าและพืชไร่ในพื้นที่อย่างมากมายมหาศาล(สำนักงานป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า ส่วนควบคุมไฟป่า: 2555: 7) [1]

นอกจากนี้ยังมีรายงานการเกิดโศกนาฏกรรมจากเพลิงไหม้ที่ซานติก้าผับ ซอยสุขุมวิท 63 เอกมัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในคืนส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ 2552 มีผู้เสียชีวิตจำนวน 66 คนและบาดเจ็บอีก 253 คน สาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ครั้งนี้ คาดว่าเกิดจากความประมาทที่มีการนำพลุเข้าไปจุดภายในซานติก้า

ผับแล้วทำให้เกิดเพลิงไหม้ จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพบว่า ไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจจับเหตุเพลิงไหม้ ไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ระบบหัวฉีดกระจายน้ำ ไม่มีทางหนีไฟ แต่พบเพียงถังดับเพลิงจำนวน 3 ถัง และวัสดุตกแต่งเสาที่ปิดหุ้มด้วยไฟเบอร์กลาสเรซิน ซึ่งมีคุณสมบัติติดไฟได้ ส่งผลให้เกิดไฟไหม้ลุกลามอย่างรวดเร็ว นับเป็นความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน และล่าสุดมีรายงานเกิดเหตุเพลิงไหม้อาคารฟิโก้ (FICO) ซึ่งเป็นอาคารสูง 12 ชั้น ถนนอโศกมนตรี กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2555 จากการตรวจสอบ คาดว่า เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจรทำให้เกิดเพลิงไหม้ทำลายทรัพย์สินและโครงสร้างอาคาร โดยต้นเพลิงเกิดที่ชั้น 7 ด้านทิศเหนือของอาคาร ลุกลามขึ้นไปในชั้นที่ 8 และชั้นที่ 9 แต่อย่างไรก็ตามพนักงานดับเพลิงสามารถควบคุมเพลิงไว้ได้ จากการตรวจสอบที่เกิดเหตุ พบว่า ไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ระบบหัวฉีดน้ำดับเพลิงอัตโนมัติ ไม่มีการปิดกั้นพื้นที่ป้องกันเพลิงไหม้ ไม่มีการปรับปรุงประตูและบันไดหนีไฟ จากรายงานจะเห็นได้ว่าการเกิดเหตุเพลิงไหม้แต่ละครั้ง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างมากมาย ดังนั้นในแง่ของการป้องกันเพลิงไหม้ของอาคาร จึงควรมีการดำเนินงาน 3 ประการคือ 1) ควรมีการติดตั้งเครื่องตรวจจับเหตุเพลิงไหม้ 2) ควรมีการติดตั้งเครื่องระบบหัวฉีดน้ำและถังดับเพลิงตามจุดต่างๆของอาคารให้มากขึ้น และ 3) ควรมีการติดตั้งผนังทนไฟเพื่อป้องกันเพลิงไหม้ไม่ให้ลุกลามไปสู่บริเวณอื่นโดยมีผนังทนไฟกั้นแบ่งพื้นที่ ซึ่งหากเกิดเพลิงไหม้จะทำให้มีเวลาเพียงพอสำหรับผู้ที่อยู่ในอาคารสามารถอพยพออกมาได้อย่างปลอดภัย เหตุการณ์นี้จึงเป็นกรณีศึกษาที่สามารถนำข้อมูลนี้ไปจัดทำมาตรการรักษาความปลอดภัยในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย ต่อไป (กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย. 2555: 9) [2]

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีการประกอบอุตสาหกรรมจำนวนมาก และมักเกิดอัคคีภัยทั้งในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เสมอ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสมุทรปราการ จึงได้มีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทา

สาธารณภัยฉุกเฉิน กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ได้ในทันทีทันใดและสามารถปฏิบัติการควบคุมอัคคีภัยได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม เพื่อป้องกันการบาดเจ็บ การเสียชีวิต และการเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ที่จะเกิดจากเพลิงไหม้ ซึ่งการวางแผนรับมือเหตุฉุกเฉินนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนเกิดเหตุฉุกเฉิน มีการจัดเตรียมระบบรักษาความปลอดภัยของอาคารสถานที่ มีการจัดเตรียมระบบรักษาความปลอดภัยในการทำงาน มีการจัดเตรียมศูนย์ควบคุมเหตุฉุกเฉิน มีการจัดตั้งองค์กรควบคุมเหตุฉุกเฉิน มีการสำรวจและการเขียนแผนรับมือเหตุฉุกเฉิน 2) ระยะเกิดเหตุฉุกเฉิน มีการแจ้งเหตุฉุกเฉิน มีการตอบรับการแจ้งเหตุและประกาศภาวะฉุกเฉิน มีการเรียกทีมปฏิบัติการเข้าปฏิบัติหน้าที่ การดำเนินการอพยพ มีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ระยะหลังเกิดเหตุ มีการสอบสวนหาสาเหตุ มีการให้ข่าวกับสื่อมวลชน มีการฟื้นฟูสภาพ และการประกาศยกเลิกภาวะฉุกเฉิน นอกจากนี้ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสมุทรปราการยังได้จัดประชุมหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉิน กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กรณีเกิดเพลิงไหม้โกดังเก็บฝ้ายย่านบางปู ของบริษัทคอลตันเท็กไทล์ จำกัด เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2554 สาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้คาดว่า เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร ระดับเพลิงจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆในจังหวัดสมุทรปราการได้เข้าร่วมสกัดเพลิงไหม้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นไปตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉิน กรณีการเกิดอัคคีภัย (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสมุทรปราการ. 2555: 11)

องค์กรบริหารส่วนตำบลบางโฉลงตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ว

เพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 จัดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดใหญ่มีพื้นที่ 33.5 ตารางกิโลเมตร มี 11 หมู่บ้าน มีบ้านเรือนอยู่อาศัยจำนวน 24,080 หลังคาเรือน มีประชากรตามทะเบียนราษฎร 33,443 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางโฉลง. 2555: 3) [3] ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ และมีสถานประกอบการกิจการค้าที่ได้รับอนุญาต จำนวน 495 ราย ตลอดจนมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนทั้งสิ้น 107 แห่ง และเนื่องจากมีอาณาเขตพื้นที่ใกล้กับท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง สภาพสังคมจึงมีลักษณะเป็นสังคมเมืองที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น จึงเกิดปัญหาชุมชนแออัดในเขตพื้นที่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยจากรายงานการเกิดอัคคีภัยในบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอ บางพลี รอบปีงบประมาณ 2554 เกิดเหตุเพลิงไหม้บ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 59 ครั้ง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอบางพลี ซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบางโฉลง องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ ที่จะจัดทำแผนการฝึกซ้อมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย อัคคีภัย ในกรณีฉุกเฉินร่วมกัน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการเฝ้าระวังเหตุอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบตลอด 24 ชั่วโมง (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสมุทรปราการ. 2555: 12) จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอัคคีภัยดังกล่าว แสดงให้เห็นได้ว่า การเกิดอัคคีภัย อาจเกิดจากธรรมชาติหรือความประมาทของมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างมากมาย ดังนั้นหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงเป็นหน่วยงานสำคัญ ในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันสาธารณภัยให้บรรเทาและลดการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สิน แต่จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงของผู้ศึกษา ซึ่งทำงานในตำแหน่งหัวหน้างานป้องกันและบรรเทา

สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ลง ปรากฏว่า ศักยภาพของหน่วยงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ยังไม่น่าพึงพอใจ เนื่องจากการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย ในภาคฤดูที่มีความแตกต่างจากภาคปฏิบัติหลายประการ เช่น การประสานระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา มีความล่าช้า เจ้าหน้าที่ไม่มีประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ตระหนกตกใจ กลัวเมื่อพบเหตุการณ์จริงและล้มขั้นตอนการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดความสับสนและขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ประสบเหตุการณ์จริงทั้งที่มีการจัดทำแผนเตรียมการและแผนฝึกซ้อมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉุกเฉิน ในกรณีการเกิดอัคคีภัย อยู่เสมอ นอกจากนี้ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น งบประมาณมีจำกัด ขาดแคลนอุปกรณ์ภาคสนาม และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข และปรับปรุงกระบวนการ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในส่วนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้จะใช้พื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี เป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข และปรับปรุงกระบวนการ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิด

อัคคีภัย และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคสนามและปัญหาอุปสรรคของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย เพื่อจัดทำเป็นคู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลีทั้งหมด 6 แห่ง ประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว 3) องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา 4) องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ และ 6) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสมุทรปราการ: 2555).

3. ขอบเขตด้านประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี 6 แห่งรวมทั้งหมด จำนวน 24 คน (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสมุทรปราการ: 2555). ซึ่งจะใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ในแต่ละปีสาธารณภัยจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตทรัพย์สินจำนวนมาก เช่น กรณีอุทกภัยที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2543 และกรณีอุทกภัยและโคลนถล่มที่อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ และกรณีอุทกภัยที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ในปี พ.ศ. 2544 เป็นต้น จากสถานการณ์ด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลให้ภาครัฐต้องคาดการณ์แนวโน้มของสาธารณสุขที่อาจจะ

เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่และตามฤดูกาล มีการเตรียมมาตรการป้องกันภัยทั้งในส่วนของการจัดตั้งองค์กรกำหนดแผนงานโครงการให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการจัดเตรียมงบประมาณ เพื่อช่วยให้ประชาชนผู้ประสบภัยได้รับการบรรเทา ความเดือดร้อนและได้รับความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ(กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย: 2555). สาธารณภัย (Disaster) ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย จำแนกออกเป็น

1. ภัยธรรมชาติ (Natural disaster) ประกอบด้วย

1.1 ภาวะภัยแล้ง (Drought) เป็นภาวะที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ โดยมีแนวโน้มสูงขึ้นร่วมกับป่าไม้ที่ถูกทำลาย

1.2 น้ำท่วม (Flooded) เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับพายุที่พัดผ่านประเทศไทย

1.3 พายุหมุน (Tropical cyclone) ในแต่ละปีจะมีพายุหมุนพัดผ่านประเทศไทยปีละ 3-4 ครั้ง ซึ่งพายุที่เคยก่อความเสียหายให้มากที่สุด คือ พายุไต้ฝุ่นเกย์ ในปี 2532

1.4 ภาวะภัยหนาว เกิดขึ้นทุกปีในห้วงเดือนธันวาคม – มกราคม โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

1.5 ภาวะการเคลื่อนไหวนไหวของรอยเลื่อนแผ่นดิน (Seismological) ได้แก่ การเกิดแผ่นดินไหว ซึ่งเกิดขึ้นมากในภาคเหนือ เนื่องจากรอยเลื่อนของแผ่นดินที่พม่าและจีนตอนใต้ ซึ่งในอนาคตจะส่งผลต่ออาคารสูง และเขื่อนที่มีมากในพื้นที่ภาคเหนือ

1.6 ไฟป่า (Wild fire) เกิดขึ้นในห้วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม ของทุกปี พื้นที่ที่พบบ่อยครั้ง คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

2. สาธารณภัยจากการกระทำของมนุษย์ (Man – made disaster) ประกอบด้วย

2.1 อุบัติภัยจากเทคโนโลยี (Technological disaster) เป็นผลมาจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน แต่ขณะเดียวกันมีประชาชนหรือผู้ใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นขาดทักษะและความรู้ในการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งยังเกิดจากความประมาท เช่น อุบัติเหตุบนถนน รถไฟชนกัน และเครื่องบินตก เป็นต้น

2.2 อุบัติภัยจากอุตสาหกรรม (Industrial disaster) ด้านอุตสาหกรรม เกิดจากการใช้วัตถุดิบพลังงานและสารเคมีมากขึ้นในภาคอุตสาหกรรม เช่น การรั่วของสารเคมี หรือไฟฟ้าลัดวงจร

2.3 สิ่งก่อสร้างถล่มและไฟไหม้อาคาร เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากความประมาท และการขาดความรับผิดชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดสาธารณภัยในประเทศไทย ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของโลก ปัจจุบันภาวะโลกร้อนหรือปฏิกิริยาเรือนกระจก (Green house effect) ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ในโรงงานอุตสาหกรรมและยานพาหนะ ทำให้ภูมิอากาศของโลกเปลี่ยนแปลงไป เกิดปรากฏการณ์ เช่น เอลนีโญและลานินยา ส่งผลให้สภาพอากาศแปรปรวน เกิดฝนตกหนัก อากาศหนาวจัด และบางครั้งประสบภาวะแห้งแล้งยาวนาน

2. ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันพบว่าป่าไม้ในประเทศลดลงถึงปีละประมาณ 1 ล้านไร่ ขณะที่การปลูกป่าทดแทนทำได้ 1.27 แสนไร่ และบำรุงรักษาป่าทำได้ปีละ 2.9 แสนไร่ ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ ปริมาณน้ำฝนรายปี แม้จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่สถิติการเกิดสาธารณภัยเพิ่มขึ้นและรุนแรงขึ้น ซึ่งล้วนแต่มาจากปัญหาการไม่มีพื้นที่ป่าต้นน้ำคอยดูดซับน้ำฝน ทำให้น้ำป่าส่วนใหญ่ไหลหลากจากต้นน้ำสู่พื้นที่ท้ายน้ำอย่างรวดเร็ว

3. การขยายตัวของชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่เป็นไปตามผังเมือง จากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้มีความต้องการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการขยายตัวมากขึ้น ซึ่งการขยายตัวของชุมชนมักเป็นไปตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นมากกว่าการปฏิบัติตามกรอบผังเมือง อีกทั้งการออกแบบถนน สะพาน บางครั้งมิได้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีอุทกภัยที่จังหวัดอุดรธานี และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัด

สงขลา เกิดจากประสิทธิภาพในการระบายน้ำต่ำ และมีสิ่งกีดขวางการระบายน้ำ เป็นต้น

4. การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี จากการศึกษาของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ปัจจุบันมีการนำเข้าสารเคมีและวัตถุอันตรายมาใช้ในการผลิตของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งหากขาดการควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัด ก็จะทำให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงได้ และที่ผ่านมาเริ่มมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นจากสารเคมีและวัตถุอันตรายหลายครั้ง (กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย: 2555) [2]

กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1. การดำเนินการก่อนเกิดภัย (Mitigation prevention and Preparedness) เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันภัยและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ ตลอดจนการเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ กิจกรรมสำคัญได้แก่ การกำหนดมาตรการป้องกันภัย การจัดทำแผนหรือวางระบบการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม การเตรียมบุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้ การฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการและประสานงาน

2. การดำเนินการขณะเกิดภัย (Response) เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ เข้าช่วยเหลือเพื่อรักษาชีวิต และทรัพย์สินและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย ตลอดจนการระงับภัย หรือลดความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้น กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การแจ้งเตือนภัย การลดอันตรายและระงับภัยที่เกิดขึ้น การบรรเทาภัย การอพยพผู้ประสบภัยและทรัพย์สินต่าง ๆ ไปไว้ยังสถานที่ปลอดภัย การจัดให้บริการด้านอาหาร น้ำดื่ม เสื้อผ้า ที่พักชั่วคราว และเวชภัณฑ์ แก่ผู้ประสบภัย (โดยจะใช้เงินงบประมาณดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2538 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540

3. การดำเนินการภายหลังที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว (Recovery and Development) เป็นการฟื้นฟูกิจกรรม

ต่าง ๆ ของชุมชน การประกอบอาชีพและบริการของรัฐ ให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ การซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ตลอดจนการพัฒนาเพื่อป้องกันมิให้ภัยพิบัติเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต โดยในการฟื้นฟูหรือบูรณะพื้นที่ซึ่งประสบภัยพิบัตินั้น จะมีการดำเนินการภายใต้คณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอ ดังนี้

3.1 คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.) จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์แบบให้เปล่า โดยมีหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติเมื่อได้รับการรายงานขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2538 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 และตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) มีหน้าที่สำรวจความเสียหายจากภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินในเขตพื้นที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอ เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2538 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 และตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ในกรณีที่เงินอุดหนุนราชการที่ใช้เพื่อการนี้ไม่เพียงพอ จังหวัดจะสามารถจัดทำโครงการขอความช่วยเหลือจากงบกลาง รายการสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเพื่อดำเนินการได้

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ดำเนินการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี ซึ่งประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนตำบลบางโฉลง 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว 3) องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา 4) องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ และ 6) องค์การบริหารส่วนตำบล

หนองปรือ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสมุทรปราการ. 2555).

หน่วยที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลีทั้ง 6 แห่ง รวมทั้งหมดจำนวน 24 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ตามตำแหน่งและงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งประกอบด้วย พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนอาสาสมัครและหัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็น แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ออกแบบ แบบสัมภาษณ์

1.1 วิเคราะห์วรรณกรรมและศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์

1.2 กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์จากการสรุปข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.1 โดยจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อนามสกุล, อายุ, ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ เช่น พนักงานจ้างตามภารกิจ, พนักงานจ้างทั่วไป, ข้าราชการ, อาสาสมัคร และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย

ขั้นที่ 2 เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

2.1 เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อ อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

2.2 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่ไม่ใช่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา

ขั้นที่ 3 ปรับปรุงเครื่องมือโดยหลังจากนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้แล้ว หากไม่มีคุณภาพก็ทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงตามระยะเวลาที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยการรวบรวมข้อมูลในส่วนของสถิติ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามกรอบแนวคิดการศึกษาคู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัย โดยการวิเคราะห์เชิงตรรกะและการอธิบายแบบพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ(Percentage) และการวิเคราะห์เชิงตรรกะ อธิบายแบบพรรณนา

ผลการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 24 คน เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100.0 มีอายุเฉลี่ย 37 ปี มีตำแหน่งหัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 8.3 เจ้าหน้าที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

จำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 91.7 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 การศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 มีอาชีพพนักงานส่วนตำบล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 พนักงานจ้างทั่วไป 7 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 มีรายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 มีรายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 มีระยะเวลาปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 มีระยะเวลาปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 1 – 3 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 มีระยะเวลาปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 4 – 6 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 มีระยะเวลาปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มากกว่า 6 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5

จากการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรค ของการขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ภาคสนาม ขาดการประสานงาน เจ้าหน้าที่ไม่มีประสบการณ์ และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้ศึกษาจึงจัดทำ คู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 คู่มือเตรียมการก่อนเกิดอัคคีภัย มีการกำหนดมาตรการป้องกันภัย โดยมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ รถบรรทุกน้ำ รถกู้ภัยและรถดับเพลิงให้พร้อมในที่ตั้งอยู่เสมอ และ มีการเตรียมความพร้อมกำลังพนักงานและเจ้าหน้าที่ดับเพลิงตลอด 24 ชั่วโมง มีการจัดทำแผนหลักและแผนเฉพาะกิจ จัดเตรียมกำลังเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆให้พร้อมปฏิบัติการร่วมกับหน่วยป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีการจัดทำแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันและบรรเทาสา

ธารณภัย มีการฝึกอบรม พนักงานและเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีการทบทวนการฝึกอบรมทุกปี มีการเตรียมความพร้อมทางด้านสุขภาพร่างกายของพนักงานโดยจัดให้มีการวิ่งออกกำลังกายทุกวัน มีแผนการตรวจวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานตลอดจนการกำหนดให้พนักงานแต่งเครื่องแบบฝึกปฏิบัติงานทุกครั้ง มีแผนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่เสมอ และมีการจัดเวรยามพนักงานและเจ้าหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตลอด 24 ชั่วโมง มีการปฏิบัติตามแผนการฝึกซ้อมระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนตลอดจนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานของรัฐและเอกชน มีการใช้วิทยุสื่อสารติดต่อประสานการปฏิบัติงานระหว่างงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี ตลอด 24 ชั่วโมง

1.2 คู่มือดำเนินการเมื่อเกิดอัคคีภัย มีการแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดอัคคีภัย โดยการแจ้งเหตุอัคคีภัยตามลำดับสายงานบังคับบัญชา ตั้งแต่ระดับหัวหน้างาน หัวหน้าฝ่าย ปลัด ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปจนถึงนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด มีการลดอันตรายและระงับภัยที่เกิดขึ้นโดยการเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุอย่างทันทีทันใด พร้อมนำรถดับเพลิงและอุปกรณ์เข้าปฏิบัติการและห้ามผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปบริเวณที่เกิดเหตุอัคคีภัย ช่วยเหลือผู้ประสบภัยออกจากพื้นที่ จัดหาที่พักที่ปลอดภัยให้แก่ผู้ประสบเหตุจัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคให้แก่ผู้ประสบเหตุอัคคีภัย จัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาพยาบาลแก่ผู้ประสบภัย มีการอพยพผู้ประสบภัยและทรัพย์สินต่างๆไปไว้ยังสถานที่ปลอดภัย จัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้ประสบภัย มีการจัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคให้แก่ผู้ประสบเหตุอัคคีภัยในเบื้องต้น ประสานการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ประสานการติดต่อกับ

ประชาสงเคราะห์จังหวัดให้การช่วยเหลือ ประสานการติดต่อกับหน่วยงานมูลนิธิเข้าให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

1.3 คู่มือดำเนินการภายหลังเกิดอัคคีภัย มีการฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดย จัดการฝึกอบรม จัดการสาธิตการป้องกันการเกิดอัคคีภัย และจัดนิทรรศการแสดงให้เห็นถึงความสูญเสียที่เกิดจากความประมาทที่ทำให้เกิดอัคคีภัย มีการจัดอบรมฝึกวิชาชีพให้แก่ประชาชนผู้ประสบภัย ประสานการติดต่อกับหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย มีการซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยนำวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจักรที่มีอยู่ของท้องถิ่นเข้าซ่อมแซมบูรณะพื้นที่ที่เกิดเหตุ จัดงบประมาณขอความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยประสานการติดต่อขอให้หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณการเกิดอัคคีภัยในชุมชน จัดเวรยามให้ประชาชนเข้าเวรดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจักรที่มีอยู่ของท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าซ่อมแซมบูรณะพื้นที่ที่เกิดเหตุ จัดงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย จัดเจ้าหน้าที่เข้าตรวจบริเวณเกิดเหตุเพื่อการฟื้นฟูและบูรณะพื้นที่ประสบภัย จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ให้ผู้ประสบภัยเข้าฟื้นฟูหรือบูรณะพื้นที่ซึ่งประสบภัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบปัญหาและอุปสรรค ของการขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ภาคสนาม ขาดการประสานงาน เจ้าหน้าที่ไม่มีประสบการณ์ และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้ศึกษาจึงจัดทำ คู่มือในการปฏิบัติงานภาคสนามของงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีการเกิดอัคคีภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมการก่อนเกิดอัคคีภัย มีการกำหนดมาตรการป้องกันภัย มีการเตรียมความพร้อมกำลังพนักงานและเจ้าหน้าที่

ดับเพลิงตลอด 24 ชั่วโมง มีการจัดทำแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการฝึกอบรม มีการปฏิบัติตามแผนการฝึกซ้อมระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนตลอดจนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยใช้วิทยุสื่อสาร 2) ด้านการดำเนินการเมื่อเกิดอัคคีภัย มีการแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดอัคคีภัย มีการลดอันตรายและระงับภัยที่เกิดขึ้นโดยการเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุอย่างทันทีทันใด จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคน้ำดื่มให้ผู้ประสบเหตุอัคคีภัย มีการอพยพผู้ประสบภัยและทรัพย์สินต่างๆ ไปไว้ยังสถานที่ปลอดภัย จัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้ประสบภัย 3) ด้านการดำเนินการภายหลังเกิดอัคคีภัย จัดงบประมาณให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย มีการซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ติดตั้งเครื่องส่งสัญญาณการเกิดอัคคีภัยในชุมชน จัดเวรยามให้ประชาชนเข้าเวรดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน

สำหรับข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมตลอดเวลา และหน่วยงานทางราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครหน่วยเคลื่อนที่เร็ว

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟฟ้า. ส่วนควบคุมไฟฟ้า. (2555). **รายงานการเกิดอัคคีภัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟฟ้า.
- [2] กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย. (2554). **คู่มือแนวทางปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสาสมัครวิทยากร.
- [3] องค์การบริหารส่วนตำบลบางไฉล. (2555). **แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (พ.ศ. 2553-2555)**. สมุทรปราการ.